

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
INNOVATSION
RIVOJLANISH VAZIRLIGI

BOSHLANG'ICH TA'LIM SIFAT VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH: STRATEGIYA, INNOVATSIYA VA ILG'OR TAJRIBALAR

xalqaro ilmiy-amaliy anjumani

MATERIALLARI

20 сентябрь 2021 йил

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

**“BOSHLANG'ICH TA'LIM SIFAT VA
SAMARADORLIGINI OSHIRISH: STRATEGIYA,
INNOVATSIYA VA ILG'OR TAJRIBALAR”
MAVZUSIDAGI XALQARO ILMIV-AMALIV ANJUMANI
MATERIALLARI**

**«ПОВЫШЕНИЕ КАЧЕСТВА И ОПТИМИЗАЦИЯ
ЭФФЕКТИВНОСТИ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ:
СТРАТЕГИЯ ИННОВАЦИИ И ПЕРЕДОВЫЕ ОПЫТЫ
ОБУЧЕНИЯ»
МАТЕРИАЛЫ
МЕЖДУНАРОДНОЙ НАУЧНОЙ КОНФЕРЕНЦИИ**

**“IMPROVING THE QUALITY AND EFFECTIVENESS OF
PRIMARY EDUCATION: STRATEGY, INNOVATION
AND BEST PRACTICES”
INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE**

20 sentyabr 2021yil

Buxoro

Список литературы

1. Андреев О. Ролевая игра: как ее спланировать, организовать и подвести итоги / О. Андреева // Школьное планирование. – 2010. – №2. – С. 107–114.
2. Апатова Н.В. Информационные технологии в школьном образовании. – М.: Школа-Пресс, 2002. – 120 с.
3. Громова О.К. Критическое мышление – как это по-русски? Технология творчества // БШ. – 2001. – №12.
4. Гузеев В.В. Образовательная технология: от приема до философии. – М.: Сентябрь, 1996.
5. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: учебное пособие. – М.: Народное образование, 1998.

JADID MA'RIFATPARVARLARINING ILG'OR TAJRIBALARI TA'LIM SIFAT VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYASI SIFATIDA

DOI: 10.53885/edinres.2021.93.40.013

Bashorat Jamilova

Buxoro davlat universiteti professori, O'zbekiston.

Annotatsiya. *Maqolada jadid ma'rifatparvarlarining ilk rasmiy matbuotdagi publitsistik maqolalari, jumladan bolalar ta'lim-tarbiyasi, kitobxonlikka munosabati, shuningdek, turkiy til sofligini asrash haqida ilgari surilgan g'oyalar, Behbudiy, Elbek, Ramziy singari madaniyat va maorif jonkuyarlarining fidoyiligi haqida fikr yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *publitsistika, jadid, matbuot, maorif, tilshunos, qo'llanma, darslik, mumtoz, an'ana, tadqiqot, vatanparvar, abadiyat, ma'naviyat, qadriyat, tafakkur, tahsil, noshir, dramaturg, jurnalist, maqola.*

O'zbek adabiyotining XX asr boshlari alohida tarix va tadqiqot sifatida istiqloq davri adabiyotshunosligida izchil o'rganib kelinmoqda. Xususan, yetuk ijodkorlar, matbuot va maorif sohasidagi buyuk inqilobiy o'zgarishlarga oid, shuningdek, ma'rifatparvar ziyolilarning ijodiy, siyosiy, publitsistik hamda tashkilotchilik, pedagogik va noshirlik faoliyatlarining turli qirralarini qamrab oluvchi yirik monografiya hamda darsliklar yaratildi.[1, 3,4,5,9,10]

Shu bilan birga o'tgan asr boshlarida o'lka ziyolilarining bolalikka alohida munosabati yanglig' vujudga kelgan maktab darsliklari, bolalar adabiyoti, matbuot nashrlarining voqelikka aylangani e'tirofga sazovor. Jadidlarning milliy ozodlik, siyosiy mustaqillik, xalqning moddiy va ma'naviy hayotini yaxshilashda diqqatni ko'proq bolalarga qaratishi bejiz bo'lmagan, albatta. Yangi usuldagi maktablari ochish ehtiyoji ham "do'konda o'tirib nasiya yozadurg'on xodimlar yetkazish emas"ligini anglash ehtiyoji edi. Bu maktablarning tashkilotchilari Saidrasul Aziziy, Mahmudxo'ja Behbudiy, Abduqodir Shakuriy, Siddiqiy-Ajziy, Munavvarqori, Abdulla Avloniy, Muhammadsharif So'fizoda, Abdurauf Fitrat, Sadridin Ayniy kabi ijodkor va pedagoglar bo'lishgan. Ular o'zlari ochgan maktab o'quvchilari uchun "Ustodi avval" (Saidrasul Aziziy), "Adibi avval" (Munavvarqori), "Birinci muallim" (Abdulla Avloniy), "Tahsib us-sibyon" (Sadridin Ayniy) singari ko'plab alifbo va darsliklar, ona tili va adabiyot, imlo qoidalari, jug'rofiya, hisobga doir o'quv qo'llanmalarini tuzib, nashr ettirdilar. Bundan tashqari, kambag'al bolalarning bilim olishiga sharoit yaratish, iqtidorli yoshlarni chet ellarga yuborib, o'qitish maqsadida "jamiyati xayriya" lar tashkil etdilar.

XX asrning dastlabki choragi yurt ziyolilari, adib va ijodkorlarining yostig'ini quritishi bilan ham mudhish xotira sifatida eslanadi. Ammo ana shunday ziddiyatlar, oshkora va pinhona qirg'inlar davrida ham Turkiston o'lkasida muhim o'zgarishlar yasay olindi. Bunday tarixiy voqelikdan biri - kattalarning bolalikka yangicha jiddiy mas'uliyati va uning in'ikosi bo'lgan yangicha maktablarning darslik va o'quv qo'llanmalari bo'lsa, ikkinchisi, xalqning milliy tildagi matbuoti edi.

Bolalar va o'smirlar kelajagi haqida qayg'urib, ma'rifatparvarlik harakati boshida turgan ana shunday tabarruk siymolardan biri Mahmudxo'ja Behbudiydir. Arabiston, Turkiya, Misr singari davlatlarda Yevropa usulidagi maktab, bilim yurtlari bilan tanishgan adibning maorif sohasida o'zi ko'rgan, o'rgangan ishlarini o'lkada tatbiq etish bilan birga, mulohazalarini "Buxoroda usuli jadid", "Yoshlarga murojaat", "Sayohat xotiralari" kabi ko'plab publitsistik maqolalari orqali ommaga yetkazish borasidagi sa'y-harakatlari alohida e'tiborga molik.

Publitsistning "Islohi tahsil" maqolasida maktab va madrasalar hayoti aks ettirilgan. Unda bolalarning chalasavodliligi dalillar asosida ko'rsatiladi: o'n yil bir sinfda o'qib, zo'rg'a xat-savodi chiqqan bolaning

mulla deb atalishi muallif g`ashini keltiradi. Shu sababdan "u g`aribni oldiga forsiy, turkiy kitob yoki qozixona va tijoratxona xatlaridan qo`ysa, o`qib, ma`ni chiqara olmaganini" achinarli hol sifatida qayd etadi. Yozuvchi maktabdorlarning talabalarga Bedil, Xo`ja Hofiz, Navoiy, Fuzuliy, Sa`diy asarlari va "Chahor kitob"ni shunchaki o`qitayotganlariga haqli e`tiroz bildiradi: aytilishi, aniqrog`i, talaffuzigina tahlil qilinib, mazmuni tushuntirilmashligini maktabdorlarning uquvsizligiga yo`yadi. Shu singari dolzarb muammolarni qalamga olgan Behbudiy muallim va mudarrisning nodonligi, bolalarga mehsizligi va oqibatsizligining bosh sababchisi - mahalliy xalqning yoppasiga omi ekanligini achinib ta`kidlaydi. Xususan, turkistonlik o`quvchi yoshlar hayoti o`zga millat bolalarining ilm va turmush darajasi bilan qiyoslab o`rganilganligi diqqatga sazovor: "Shahri yahud, arman, rus bolalari oppoq kiyinib, qo`ltuq-qo`ltuq kitob ila maktablar ketar ekan, bizni bolalarimiz na uchun kir va yirtiq kiyim, oyoq yalang bir holda eshikba-eshik mehnat axtarur. Bir karra diqqat ila shaharlarga qaralsun, 25 sanadan beri naqadar moliklarimiz, naqadar savdo va kasbimiz boshqalarga o`tdi. Ular bizdan urub olmadilar, o`qub oldilar, 25 sana so`ngra na bo`lur? Moziy istiqbolning tarozisidir, har kim o`lchasun-da, bilsun". [2]

Darhaqiqat, Mahmudxo`ja Behbudiy XX asr bo`sag`asidagi Turkistonning orzu armonlaridan biri sifatida maydonga keldi. U Turkistonda jadidlar harakatining yetakchi vakillaridan biri sifatida savodsizlik, johillik, qoloqlik, madaniyatsizlikka qarshi qizg`in kurash olib bordi. Maktab va maorif ishlarini rivojlantirish g`oyasini targ`ib etish Behbudiy faoliyatining tub asosini tashkil qiladi.

Behbudiyning publitsist sifatidagi faoliyati adib iste`dodining juda yorqin bir qirrasini tashkil etadi. U o`z umri davomida yuzlab maqolalar yozdi. O`zining Millat va Vatan, jamiyat va axloq haqidagi fikrlarini ko`proq maqola va chiqishlarida ifoda etdi.

Mahmudxo`ja Behbudiy ham maktab, ham madrasalardagi ta`lim tizimini, o`qitiladigan fanlarini, darsliklarini islomiy, sharqona an`analarni saqlagan holda isloh qilish tarafdori edi. Shu maqsadda u "Muntaxabi jug`rofiyayi umumiy" ("Qisqacha umumiy geografiya"), "Kitobat ul-atfol" ("Bolalar maktubi"), "Tarixi muxtasari islom" ("Islomning qisqacha tarixi"), "Amaliyoti islom", "Madxali jug`rofiyayi umroniy" ("Aholi geografiasiga kirish"), "Muxtasari jug`rofiyayi rusiy" ("Rossiyaning qisqacha geografiyasi") kabi oltita darslik yaratdi. Bular ilk o`zbek maktablari uchun tuzilgan darslik va qo`llanma sifatida emas, til, yozuv, madaniyatimiz taraqqiyoti nuqtayi nazaridan ham muhim ahamiyatga ega. Mahmudxo`ja Behbudiy "Kitobat ul-atfol" asarida qator muammolarni ko`tarib chiqqan va ularning yechimi bilan bog`liq fikr va mulohazalarni bildirgan. Adib tildagi qorishiqlikdan voz kechib, o`zbek tilining hamma uchun tushunarli bo`lishini ta`minlashga harakat qilgan. Darslik muallifi o`zbek tilining lug`at sostavidan batamom arabiy, forsiy so`zlarni chiqarib tashlash fikrida emas, balki me`yorni unutmaslikka da`vat etadi. Maktab o`qituvchi va o`quvchilariga arabcha hamda forsha so`zlarning ma`nosi ustida ishlashni va imtihon olib turishni maslahat beradi.

Behbudiy birinchilardan bo`lib, tilimizga punktuatsiya - tinish belgilarini olib kirdi. "Kitobat ul-atfol"da o`nta rumuz - tinish belgi keltirilgan. Behbudiy tinish belgilariga ularning ahamiyatini tushungan mutaxassis sifatida munosabatda bo`ldi. Bilamizki, hozir o`zbek tili punktuatsiyasida o`nta tinish belgi bor, shulardan to`qqiztasini Behbudiy e`tirof etib "Oyna" jurnali va boshqa nashrlar orqali, qolaversa, "Kitobat ul-atfol" darsligi orqali ommalashtirgan.

Muhimi, bu tinish belgilari o`quvchining badiiy matn va she`rlarni ifodali o`qish, his-tuyg`uni ta`sirchan aks etishga yo`naltirilgan maqsadini ochib beradi. Darslikning tili nisbatan sodda va ravonligi bilan adabiy tilning shakllanishi uchun dastlabki harakat bo`lganligi e`tirofga loyiq. Muallif o`quvchilarning og`zaki va yozma nutq ravonligiga e`tibor qaratib, muallimlarga bergan ko`rsatmalarini ochib berishi, "Kitobat ul-atfol" o`zbek tilshunosligining punktuatsiya bo`limini shakllantirishi uchun xizmat qilganligi, qolaversa, yosh avlod ongiga tinish belgilar bilan bog`liq savodxonligini oshirishdagi ahamiyati diqqatga sazovor.

Dunyodagi har bir millatning taraqqiyotga yuz tutgan davri, ayni paytda siyosiy-iqtisodiy tanazzulga yuz tutgan davri bo`ladi. Mahmudxo`ja Behbudiy yurtimiz mana shunday ham iqtisodiy, ham ma`naviy, ham siyosiy tanazzulga yuz tutgan bir davrida yashadi. Millatning ongli farzandi sifatida vatanning, millatdoshlarining taqdiri uni befarq qoldirmas edi. Shuning uchun ham u jadidchilik harakatining rahnamosi sifatida ko`p sohada ibrat ko`rsatdi.

Elbek (Mashriq Yunusov) butun e`tiborini millat kelajagiga qaratdi. Yoshlarning axloqiy tarbiyasini yaxshilash, ong va tafakkurini taraqqiy ettirish uning asosiy maqsadi bo`lib, yozuvchining qator publitsistik maqolalarida maorif sohasidagi jiddiy muammolar ko`tariladi, dorilmuallim va bilim yurtlariga qiziqishning yo`qligi, iqtidorli milliy kadrlarning yetishmaslik sabablari tahlil qilinadi, zamona yoshlarining vazifa hamda yumushlari belgilab beriladi. Jumladan, "Yosh yuraklarimiz va ularning vazifalari" maqolasida ijodkor yosh

avlodni go`zal xulqli chin insonlar bo`lib yetishishga undaydi. Turkistonlik turkiy o`g`lonlarni nazarda tutib yozgan "Til" maqolasi ham shunday oshkora ta`kid namunasidir. Bunda o`z tilini ishlatishdan qochib, o`zga tilni yoqlab so`zlovchilar qattiq qoralangan. Yer yuzida yashagan har bir el o`z tili orqasidangina dong chiqara olishini vaqtida to`la anglagan Elbek buning teskarisini tutgan ellar yo`qola borishini achinish bilan qayd qilgandi. U barcha turkiy xalqlarni hushyorlikka chaqirib: "Qo`li ustun bo`lgan bir el o`zidan kuchsiz bo`lg`on ikkinchi bir elni o`ziga qaratmoqchi, yutmoqchi bo`lganda, eng ilgari shu elning tilini yo`qotmakka kirisharlar", - deya achchiq haqiqatni e`tirof etgan.[7] Muallif shu mantiqdan kelib chiqib, xalqimiz farzandlarini o`z ona tilisini asrash, turkiy zamonlarini saqlab qolishga da`vat qiladiki, bu da`vat yosh avlod tafakkuriga mosligi bilan ham dolzarblik kasb etadi. Muhimi, adib o`sha paytdayoq o`zbek tilini kamsitish harakati boshlanganligi va bu ,albatta, bora-bora uni yo`qotish sari tutilgan yo`l ekanligidan yosh avlodni ogohlantirgan edi.

Adibning "To`dalar ham maktablar" maqolasida bolalarga ta`lim berishning alohida ko`rinishlari tadqiq etiladi, katta-kichikni aralash o`qitishning zararli tomonlari ko`rsatilib, guruhlarga ajratish taklif qilinadi, yosh xususiyatlaridagi farqni ko`rmaslik bolalarni ma`naviy majruhlikka olib kelishi ko`rsatiladi: "Tartibsizlikning ko`pi bolalarda oz topilg`on choqda ham kattalarda ko`pdan ko`p topiladi. Buning uchunda kattalardan kichiklarni diqqat ila tarbiyalov kerak. Zero, katta kishilarning ko`plari bilimsizlikdan va tushunchalarini tarbiyalovchilari yo`qligidan nochor ishlar bilan suyaklarini qotirgan kishilardir. Bularni bugun to`g`ridan-to`g`ri yosh-yozuqsiz ma`sum bolalarning oralariga qo`ysa, yarashmaydir. Sof ko`ngil, toza miyali bolalarning miyalari va ko`ngillariga zo`r ta`siri bo`ladi" [8].

Ko`rinayotirki, mavzu va muammolar turlicha, ammo mohiyati bir: o`sib kelayotgan yosh avlodni har tomonlama mukammal, komil inson qilib tarbiyalash.

Yana bir murabbiy, jurnalist va maorif xodimi Mannon Abdullayev (Ramziy) publitsistikasidagi yetakchi mavzularni ham ta`lim-tarbiya, qishloq va bolalar turmushi, iqtisodiy muammolar tashkil etadi. Ramziyning matbuot va maorif sohasidagi ko`p yillik tajribasi va to`plagan ma`lumotlari ularga asos bo`lib xizmat qilgan. Shu boisdan ham uning publitsistik maqolalari aniq dalil va raqamlarga asoslanganligi bilan ajralib turadi. Adibning "Xotun-qizlarimiz erkli turmushga chiqsunlar", "Chin ta`lim-tarbiya egalari etishadir" maqolalarida asosan yoshlar to`g`risida fikr yuritilgan, tarbiyachilarning mas`uliyatli vazifasi ta`kidlana turib, bolalarning o`qishi va bilim olishiga mone`lik qiluvchi illatlarni fosh etishga harakat qilingan. Xususan, muallifning maorif va madaniyat sohasidagi o`zgarishlarga oid qarashlari ahamiyatga molik. U qishloq bolalarining maktablarga kam (shaharlik bolalarning 51,3 foizi bo`lgani holda, qishloq yoshlari 9,1 foiz) jalb qilinishi sabablari, ijtimoiy ahvol va iqtisodiy qiyinchiliklar to`g`risida tashvishlanib yozadi: "Batrak-kambag`allarning bolalari yoshlikdan otalari yonida dastyorlik qilib, ularning ishlariga boqishib ketadilar. Yoxud oyoq kiyim, ust kiyim bo`lmag`onidan, maktabga yozilg`on bo`lsalar ham qatnolmay qoladilar" [6]. Muallif bu kamchiliklarni bartaraf etish uchun ularga moddiy yordam ko`rsatish, mahalliy budjetdan ma`lum miqdorda (bir yilga 150 ming so`m) mablag` ajratilishini taklif qiladi. Shuningdek, maqolada uzoqdan qatnaydigan bolalarni aravalarda keltirib, qaytib olib borib qo`yish, internatlar yonida yotoqxonalar barpo qilish kabi o`rinli takliflar ham ilgari surilgan. Albatta, bular shunchaki mulohaza emas. Publitsist millat bolalari ma`naviyatidagi kentiklikni oydinlashtirish barobarida Xalq maorifi komissari sifatida amaliy yordam ham bera olgan. Bu bilan u o`z karashlarining amaliy mohiyatini kuchaytirishga erishgani o`sha yillar publitsistikasining xalqchilligini ta`minlovchi dolzarb xususiyatga aylangan.

Umuman, ziyolilarning har bir tadbiri, o`tkir publitsistik maqolalari millat kelajagi, ezgu ishlar yo`lidagi qadamlar bo`lib xizmat qiladi. Maqolalarning aksariyati umumxalq tafakkuri darajasida bo`lib, anchayin oddiy, sodda uslubda yozilgani bejiz emas. Chunki aholining aksariyati moddiy yetishmovchilikda yashaganligi sababli o`qish, bilim va hunar egallashda o`rtamiyona ekanliklari sir emas edi. Shu ma`noda asrimiz boshlaridagi bir guruh ziyolilarning bosh maqsadi katta-kichikni birdaniga tarbiyalash, ularni qo`shimcha kechki maktablarda o`qitishning zaruriyiligini anglash bo`ldi. Yangilik tarqatuvchilarning diqqat markazida ommaning bilim saviyasini oshirish, xususan, millat farzandlarining ongini o`stirish masalasi turganligi aniq. Binobarin, Mahmudxo`ja Behbudiy, Abdulla Avloniy, Sadridin Ayniy, Hamza Hakimzoda singari ma`rifatchilar va ularning izdoshlaridan Elbek hamda Ramziylar xalqni mudroqlik, loqaydlikdan uyg`otish niyatida xayrli ishlarni amalga oshirdilar. Bu adiblarning yurt kelajagi bo`lmish bolalar va o`smirlarga jiddiy e`tiborlari xalqimiz tarixining alohida sahifalarini tashkil qiladi. Ularning yoshlar taqdiri, hayotiy muammolarni ifodalovchi maqolalari esa tom ma`nodagi bolalarga oid publitsistikaga qo`yilgan tamal toshi edi.

Binobarin, milliy tildagi dastlabki nashrlar qator qiyinchiliklarga qaramay, yurt taqdiri, kelajagi - bolalarga munosabatni ham isloh qildi. Buning bosh sababi millat bolalarini, avvalo, ma`nan yetuk qilib tarbiyalash dolzarb masala hisoblangan. Dastlabki matbuot namunalaridayoq yoshlar hayoti, ta`lim va tarbiyasi muammolari alohida mavzuga aylangan. Bu tarzda maqolalarning aksariyatida umumvoqelik zuhuroti yetakchilik qiladi. Mualliflar har bir ongli, xat-savodli kishiga murojaat qilar ekanlar, goh bevosita ota-onalar (kattalar)ning o`ziga, ba`zan esa millat farzandlari (bolalar)ga qarata fikr bildirishgan.

Darhaqiqat, mumtoz va milliy uyg`onish davri adabiyotimiz an`analarini o`ziga xos yo`sinda davom ettirgan islohotchi pedagog va adiblar jamiyatning bolalikka munosabati masalasiga alohida e`tibor qarata oldilar va bu natijada bolalar va o`smirlar olamidani hikoya qiluvchi publitsistik maqolalar ta`sirida yoshlarga ixtisoslashgan davriy nashrlarni barpo qilish, shu zaylda maxsus ijod turiga yo`l ochilishini to`la ta`minladi.

"Ko`p asrlik o`zbek adabiyoti tarixida, - deb yozadi professor N.Karimov,- XX asr adabiyoti alohida ahamiyatga ega. Milliy uyg`onish adabiyoti yoki jadid adabiyoti atamallari bilan tilga olinib kelayotgan bu davr, avvalo, Mahmudxo`ja Behbudiy, Fitrat, Hamza, Abdulla Qodiriy, Cho`lpon singari o`lmas ijodkorlarning nomlari bilan bog`liq. Bu ulug` zotlar, birinchi navbatda, shoir yoki yozuvchi bo`lganlari holda XIX asr oxiri-XX asr boshlarida vujudga kelgan yangi ta`lim tizimi, milliy matbuot va teatr san`atiga ham asos soldilar." [4] Darhaqiqat, yuqorida olim zikr etgan allomalar serqirra adib, islohotchi ma`rifatparvar, ta`bir joiz bo`lsa, o`zbek bolalar adabiyoti uchun ham hissa qo`shgan ilg`or ziyolilari edi. Muhimi esa ular ham aynan Milliy uyg`onish harakati namoyandalari sifatida butun diqqatlarini boshlang`ich maktablar ta`lim tizimini, sifati va samaradorligini oshirishga qaratgan edilar. Dunyoviy bilimlar hamda rivojlangan mamlakatlarning ta`lim tizimidagi yangiliklardan keng foydalanish asosiy strategiya hisoblangan. Shu nuqtayi nazardan yondashilsa, Yangi O`zbekistondagi Uchinchi Renessans poydevori baayni maktablar, xususan, boshlang`ich ta`lim sifati va samaradorligini oshirishdan boshlanishi bejiz emasligi anglashiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar :

1. Абдуазизова Н. Туркистон матбуоти тарихи (1870-1917). – Т.: Академия, 2000
2. Бехбудий М. Таҳсил ойи // Самарқанд. – 1913. - № 41. - 3 сент
3. Жалолов А., Ўзганбоев Ҳ. Ўзбек маърифатпарварлик адабиётининг тараққиётида вақтли матбуотнинг ўрни. – Т.: Фан, 1990;
4. Каримов Н. XX аср адабиёти манзаралари. Т.: Ўзбекистон, 2008.
5. Ризаев Ш. Жаҳид драмаси. – Т.: Шарқ, 1997;
6. Рамзий М. Яна бир муҳим юмуш // Маориф ва ўқитувчи. – 1928. - № 12.
7. Элбек. Тил // Иштирокиюн. - 1920. - 21 март.
8. Элбек. Тўдалар ҳам мактаблар // Иштирокиюн. – 1920. - № 103 (март).
9. Қосимов Б., Долимов У. Маърифат даргалари. – Т.: Ўқитувчи, 1990;
10. Қосимов Б. Жаҳидчилик / Миллий уйғониш. – Т., 1993;
1. Jamilova B.S. Basics of Uzbek Children's Reading. TEST Engineering & Management// <http://www.testmagazine.biz/index.php/testmagazine>
2. **Bashorat Jamilova . Description of the spirit of teenagers in uzbek children's prose . MIDDLE EUROPEAN SCIENTIFIC BULLETIN ISSN 2694-9970** <https://cejsr.academicjournal.io/index.php/journal/article/view/134>
3. <https://cejsr.academicjournal.io/index.php/journal/article/view/134/136> 13. Жамилова, Башорат. Сюжет и его творческая трактовка // Современная филология : материалы II Междунар. науч. конф. (г. Уфа, январь 2013 г.). — Т. 0. — Уфа : Лето, 2013. — С. 1-2. — URL: <https://moluch.ru/conf/phil/archive/78/3286/> (дата обращения: 19.01.2021).
4. 14.Жамилова, Башорат. Трактовка и формы выражения экологического
5. **воспитания в произведениях для детей .Сборник научных статей по итогам работы Международного научного форума Том. 2** <https://www.elibrary.ru/item.asp?id=37532655&selid=37532696>
6. 15.J.B. Sattorovna, K.M.Yusufovna, Comparative interpretation of the characters in English and Uzbek novels//Journal of Contemporary Issues in Business and Government Vol. 27, No. 2, P-ISSN: 2204-1990; E-ISSN: 1323-6903 DOI: 10.47750/cibg.2021.27.02.169 https://cibg.org.au/pdf_9590_701e7944884828c1c310590fcc9873fa.html

MUNDARIJA

BIRINCHI SHO'BA. BOSHLANG'ICH TA'LIM SIFAT VA SAMARADORLIGINI OSHIRISH MUAMMOLARI VA YECHIMLARI			
СЕКЦИЯ № 1. ПРОБЛЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА И ЭФФЕКТИВНОСТИ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ			
SECTION № 1. PROBLEMS AND SOLUTIONS TO IMPROVE THE QUALITY AND EFFECTIVENESS OF PRIMARY EDUCATION			
1.	Xamidov O.X.	Boshlang'ich ta'lim - O'zbekiston rivojlanishining to'rt ustunidan biri sifatida	3
2.	O.C.Қахҳоров	Янги Ўзбекистон шароитида бошланғич таълим сифатини ошириш истиқболлари	5
3.	Jumayev Rustam G'aniyevich	XXI asrda boshlang'ich ta'lim va raqamli texnologiya	6
4.	Зарипов Гулмурод Тоҳирович	Янги ўзбекистон шароитида бошланғич таълим сифатини ошириш истиқболлари	7
5.	Chander Shekhar	Productive use of information technologies in schools	9
6.	Sumaira Nawaz, Akhmedova M. B.	Information technologies in primary education to develop students' skills	11
7.	Mustafayeva D.	Yangi O'zbekistonda ta'lim sifatini oshirish istiqbollari: olib borilgan islohotlar va yangiliklar	12
8.	Maxmudov M.X.	Boshlang'ich sinflarda pedagogik texnologiyalardan foydalanish	15
9.	To'xsanov Q.R.	Boshlang'ich ta'lim sifat va samaradorligini oshirishning pedagogik-psixologik asoslari	17
10.	Ro'ziyeva M.Y	Folklorshunoslikdagi yangi bosqichlar va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati	19
11.	Ro'ziyeva M.Y Xayrulloeva M.	O'qish darslarida fasllar bilan bog'liq matnlar va ularning ahamiyati	21
12.	Ибрагимова О. В.	Использование цифровых технологий в начальной школе	22
13.	Jamilova B.	Jadid ma'rifatparvarlarining ilg'or tajribalari ta'lim sifat va samaradorligini oshirish strategiyasi sifatida	25
14.	Djurayev D. U.	Umummilliy va umummadaniy qadriyatlarining zamonaviy ta'limdagi o'rni	29
15.	Саидова М.М	Место, значение и сравнительный анализ учебников начальной школы (на примере узбекских, корейских и американских)	31

	Гуляммов Дж. Р.	Таълим жараёнини индивидуаллаштириш: муаммо ва унниг ечим йўллари	32
16.	Akramova G.R.	Raqamli ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilarda tanqidiy tafakkurni shakllantirishning muhim jihatlari	35
17.	Istamova Sh.M.	Badiiy adabiyot vositasida o'quvchilarning nutq madaniyatini shakllantirish	37
18.	Jamilova B.S., Rahmatova Sh.	Boshlang'ich ta'lim sifat va samaradorligini oshirishda integratsiyalashgan darslar metodikasi	39
19.	B.S.Jamilova, Jalilova Sh.	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual va badiiy salohiyatini rivojlantirishda ommaviy axborot vositalarining o'rni	41
20.	Nusratova H. Ch	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kitobxonlik madaniyatini shakllantirish	42
21.	Jamilova B.S., Murtazoyeva N., Naimova Z.	Boshlang'ich ta'lim tizimida o'quvchilarni ona tiliga muhabbat motivlari asosida tarbiyalashda bolalar she'riyatining o'rni	44
22.	Mahmudov M. H. Ne'matova F. B.	Loyihalash – ta'limning sifat va samaradorligini oshirishning muhim shartlardan biri	45
23.	Quvvatova D.	Hamid Olimjonning "O'rik gullaganda" she'rini va "bo'lsam" radifi g'azalini klaster usulida o'rganish yo'llari	47
24.	Sidiqova D. Sh. Xayrullayeva N. N.	Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun "Mental arifmetika"ning ahamiyati	48
25.	Akramova S.R.	Jamol Kamol g'azallarida o'zbek mumtoz she'riyatiga xos an'anaviy metaforik obrazlar tizimi	49
26.	Djurayeva S. N. Davronova D.	Boshlang'ich ta'limda dars samaradorligini oshirish muammolari	51
27.	Rajabova G. M.	Maktabgacha ta'lim muassasasi va boshlang'ich ta'lim orasidagi uzviylik	53
28.	Mutalova D. A.	Ta'lim klasteri – pedagogik hamkorlik texnologiyasi sifatida	55
29.	Umurov Z.L.	Boshlang'ich ta'lim sifat va samaradorligini oshirishda kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish pedagogikasining roli	58
30.	Kakharova M.Yu..	Intellectual enhancement of protagonists in uzbek and english novels	59
31.	Дустова Д. С.	Принципы набора текстов по искусству для занятий со студентами и направления начального образования по русскому языку	62
32.	Saidova Sh. E.	Yoshlarni halollik va tejamkorlik ruhida tarbiyalashda sharq mutafakkirlari qoldirgan ma'naviy merosdan foydalanish	64
<p style="text-align: center;">IKKINCHI SHO'BA. ZAMONAVIY TA'LIMDA UMUMILLIY VA UMMUMADANIY QADRIYATLAR O'RNI СЕКЦИЈА № 2. МЕСТО ОБЩЕКУЛЬТУРНЫХ ЦЕННОСТЕЙ В СОВРЕМЕННОМ НАЧАЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ SECTION № 2. THE ROLE OF NATIONAL AND INTERCULTURAL VALUES IN MODERN</p>			